

Напрямок – Сантьяго. Розмова з отцем Ігорем Гнюсом ОР

ВІКТОРІЯ СЕМЕНОВА

19 ЧЕРВНЯ 2019

Спека чи сильний дощ, натерті ноги, брак води й дикі собаки – ось що може спіткати паломника на Шляху святого Якова. Проте багато людей вирушає в дорогу. Навіщо? Чим приваблює цей давній покутний шлях і як витримати численні незручності, пов'язані з пішою мандрівкою ним? Отець Ігор Гнюс ОР ділиться досвідом, спостереженнями й роздумами про паломництво до Сантьяго-де-Компостела.

- Дорога до Сантьяго – це більше популярний туристичний маршрут чи покутна практика?
- Сучасні технічні можливості дозволяють комфортно та швидко долати величезні відстані й діставатись у найвіддаленіші куточки світу. Проте ці можливості зробили з подорожі ідола – люди увесь час кудись їдуть із валізками. Приваблені природною красою паломницьких маршрутів, вони вирушають і до Сантьяго. Туристів заохочує строкате тло Іспанії та прагнення досягти «краю землі» – мису Фіністерре, розташованого неподалік від Сантьяго, звідки, власне, і походять знамениті паломницькі мушлі. Також приваблює «продуктивність» святого Якова: у кафедральному соборі є величезна фігура апостола, до якої кожен паломник має підійти, притулитися й загадати бажання, яке, кажуть, обов'язково здійсниться. Тож маємо цікавий парадокс – стародавньою покутною дорогою може йти людина, що й гадки не має про християнські паломницькі практики. З другого боку – і це теж парадокс – секуляризація Західної Європи, позбавляючи людське життя Бога, пробуджує прагнення глибини, викликає голод спілкування з Ним.

Але чим тоді відрізняється паломництво від подорожі? Звісно, сама дорога овіяна романтикою, вабить можливістю побувати в новому місці й пізнати нових людей. Проте покутний шлях мусить містити певні зусилля – наприклад, значну його частину потрібно долати пішки. Характерна риса будь-якої мандрівки до Сантьяго – це самотність, потрібна, щоб почути себе і, врешті, Бога. На дорозі особа зустрічається з самою собою та з численними незручностями, які вчиться долати: з болем від натертих ніг, з браком води й місць для нічлігу, з дикими собаками. Саме тому класичні атрибути образу паломника – це тиква для води й палка, щоб відбиватися від собак.

Для мене паломництво до Сантьяго – це життя в пігулці. Спочатку думаєш: от пройду собі, буду мовчати, буде файно. Проте трапляється, що через звичайну неухважність сходиш з дороги, усвідомлюєш, що загубився, ноги втомлені, розпухли та кровлять, води немає, нічлігу зась. І що, починаєш молитися? Ні, виявляється, що ти – людина, здатна вибухнути гнівом і, у такій ситуації, проклинати все на світі. Тож Сантьяго вчить нормальності, показує справжнє життя й тебе самого. На цьому шляху ми, звиклі до комфорту, приємних ароматів і комп'ютера, раптом усвідомлюємо, що насправді людина потребує вкрай мало. Наочний приклад: у першій подорожі мій наплічник важив 13 кілограмів, а в другій – 9. На щастя для тих, хто усвідомив цю просту істину в дорозі, в альбергах – домах, де можуть заночувати паломники, – є спеціальні місця, де можна залишити речі, щоб не тягти з собою. Я покинув там великий рушник, бо виявив, що витертися можна й носовичком. Інші ж викидали каремати, жіночу косметику, ножі, сімейні упаковки шампуню чи зубної пасти й навіть взуття на підборах.

– Як підготуватися до паломництва? Що брати з собою, щоб не викидати дорогою?

Готуватися треба на двох рівнях. На матеріальному йдеться насамперед про взуття, яке має бути не нове і добре розношене, і про рюкзак спеціальної конструкції, що основний тягар переносить на тазові кістки. І мінімум речей – наприклад, одну зміну одягу, у яку можна перевдягнутися, поки перша випрана й сушиться під час ночівлі в альберзі. Для мене, священика, обов'язковими були також габіт, альба, стула й літургійний набір для служіння Меси. Коли я ходив у паломництво, смартфони ще не були такі поширені, тож друкований брев'ярій також потрапляв до списку необхідних у дорозі предметів. Хоча тут на допомогу прийшов такий інструмент канонічного права, як диспенсація: перед другим паломництвом я попросив настоятеля замінити обов'язок молитви брев'ярієм на молитву розарієм, і рюкзак відчутно полегшав.

Щоб залишити тільки необхідне, раджу застосовувати метод кількаразового перепакування: спершу збирати в рюкзак те, що здається необхідним, потім виїняти все й ще раз передивитися, відкидаючи найменш придатні речі. І так кілька разів, щоб збільшити шанс не потягти з собою непотрібних дурниць. Також варто подбати про фізичну підготовку та проходити щонайменше 5 кілометрів на день якийсь час перед паломництвом. Перші дні завжди найскладніші, проте для тих, хто тримає тіло в тонусі, вони будуть незрівнянно легшими, ніж для людей зі слабкою фізичною підготовкою. Необхідно реалістично оцінити свої можливості й запланувати відстань, яку треба пройти за день. Від цього залежить розрахунок запасів їжі, води, а також вибір нічлігу.

Другий рівень підготовки стосується усвідомлення суті й мети паломництва. Не зайвим буде висповідатися перед мандрівкою, адже людина, що приступає до таїнств регулярно, мислить тверезіше й може зберегти психічну рівновагу в кризових ситуаціях, яких у дорозі не бракує. Варто також запланувати щоденну Месу. З власного досвіду скажу, що з цим є проблеми, бо паломницька інфраструктура на дорозі до Сантьяго переважно світська – часто навіть при альбергах немає каплиці, не кажучи вже про постійного священика. Однак, можливо, така ситуація багатьом дозволяє відчутти цінність душпастирства, яке є вдома.

Сантьяго вчить нормальності, показує справжнє життя й тебе самого. На цьому шляху ми, звиклі до комфорту, раптом усвідомлюємо, що насправді людина потребує вкрай мало.

– Ви згадали про розрахунок відстані до нічлігу. А як відбувається сама ночівля?

– Переночувати на шляху до Сантьяго можна в державних, приватних або благодійних альбергах. Та треба врахувати, що вільні місця в них є не завжди. Наприклад, ближче до 25 липня, урочистості святого Якова, місць для ночівлі точно бракуватиме. Одного разу я мусив ночувати на вуличній лавці – на щастя, це було влітку, тож ніч була тепла. Проте тут є свої небезпеки: як скрізь, треба стерегтися грабіжників, які не зважають на матеріальний стан жертви. З огляду на це, чоловікам безпечніше йти самим, ніж жінкам; жінкам краще ходити вдвох.

Ночівля в альберзі на 50-60 місць має свої особливості. Двоповерхові ліжка там стоять упритул одне до одного. На них сплять люди, що цілий день провели у дорозі під палючим сонцем, і хоча в багатьох альбергах усі залишають взуття на порозі спальної кімнати, запах усередині все одно тяжкий. Власне, тому в соборі Сантьяго-де-Компостелла є ботафумейро – велетенське кадило. Звісно, окаджування в літургії має інше значення, але колись дим був покликаний ще й приглушити запах спітнілих ніг паломників, які під час літургії скидали похідне взуття, стояти в якому завжди важче, ніж ходити.

Нічліг в альберзі супроводять хропіння й духота. Буває, що цілу ніч не можна заснути через людину, що солодко спить і відчайдушно хропе, аж здається, що навмисно. Тому для другого паломництва я запасся затичками для вух. Утім, вони не рятували, коли хтось із паломників збирався дуже рано, шарудів пакетами, упускав посох і світив ліхтарем по очах.

Однак доми ночівлі мають і приємніші традиції. Часто всі, хто прийшов на нічліг, збираються ввечері на імпровізовану агапу, ділячись хто чим має. Це прекрасний досвід людського братерства й Церкви. Один чоловік, наприклад, приніс кавоварку, із якою йшов, і всіх пригощав свіжозвареною кавою; хтось дав шматок багета, хтось – ковбаси, а хтось – пляшку вина. Виникає неймовірна атмосфера, люди розмовляють кожен своєю мовою, але це дивним чином не заважає порозумітися.

– А як щодо харчування? Скільки коштів іде на їжу й ночівлю?

Місцеві мешканці певні: якщо за мінімальну оплату нагодувати паломника, то на дім господаря зійде неабияке Боже благословення. Унаслідок такого переконання в середньому за 8 євро можна з'їсти так зване «меню паломника» з супу й другої страви, випити літр вина, а на десерт поласувати морозивом.

Хоча традиційно в паломництво вирушають із домашнього порогу, я не мав аж такої тривалої

відпустки, щоб йти пішки з Києва (на це знадобилось би півроку). Тому вирушив із Порто й ішов португальською дорогою 11 днів (250 кілометрів), витративши загалом 120 євро (не враховуючи коштів за білети на літак). Про всяк випадок на день потрібно мати 7-10 євро на нічліг, бо не всі альберги працюють за пожертву, і 8-10 євро на обід. Це мінімум. А далі все залежить від потреб самої людини. Вказаної суми на їжу мені вистачало, тому що я снідав вівсянкою, а вечеряв вже в місті – їсти протягом дня не хотілося через спеку. Можна прихопити додаткові добові 1,5 євро на каву, яку в цих країнах готують по-своєму: наприклад, додають у капуцино не помелену корицю, а цілу паличку.

Завжди треба мати «недоторканий запас» на особливі випадки й відповідно дбати про безпеку цих коштів. Якщо ж виникнуть проблеми зі здоров'ям, адміністрація альберги може дозволити лишитися й на більш ніж одну ніч. Медичну допомогу надають і благодійні церковні організації, проте перед паломництвом варто подбати про страхування.

Дорога до Сантьяго – це знак, який відсилає до розуміння чогось невидимого, що існує.

– Що робити в дорозі – просто йти?

Перший день дороги – це зазвичай детоксикація від звичного комфорту. У моїй голові кружляли думки про недалеке минуле: згадував, що було в монастирі, що робив, що планував. Другого й третього дня людина пильнує дорожні знаки та звіряється з мапою, щоб не загубитися, але коли дорога переважно пряма, то прочанин знічев'я починає молитися, споглядає навколишню природу, фотографується й зупиняється випити кави. Якщо паломницьким шляхом іде християнин, свідомий його покутного характеру, то молиться про прощення гріхів. Є гарна традиція нести камінець, який уособлює намір паломника, і залишати його під великим залізним хрестом наприкінці дороги. Утім, не тільки камінець: якщо особа йде в намірі, наприклад, відмови від шкідливої звички, то біля хреста може покласти пачку сигарет або запальничку. Із залишених речей можна зробити висновок і про інші наміри паломників.

Дехто психічно не витримує тягаря перебування на самоті з собою й вимушених роздумів про свої життєві проблеми, тому перериває дорогу. Це не дивно, адже така покутна практика вимагає неабиякої благодаті. Дорога до Сантьяго вельми посприяла становленню християнської латинської цивілізації не тільки тим, що сучасні готелі та кнайпи постали

передусім для потреб паломників. Покутний характер шляху формував свідомість тогочасних католиків. І формує досі, адже усвідомлення того, що покоління вірян ішли цією дорогою, а також пішки поверталися, несучи мушлю з Фіністерре на доказ відбутої покути, має підштовхувати сьогоднішніх католиків до питань про їхні інтенції, якість сповіді, про реальність постанови поправи та про ставлення до аскетичного виміру християнського життя.

– Більшу частину шляху можна «назбирати», не виїжджаючи до Сантьяго, а проходячи паломницькими маршрутами, позначеними мушлею святого Якова, які зараз є ледь не в кожній країні. Чи це має сенс? Які умови треба виконати, аби дорогу зарахували?

Для зарахування паломництва необхідно пішки подолати останні 100 кілометрів перед Сантьяго. Некатоликам за це видають документ про закінчення прощі, а католики отримують повну індульгенцію, тобто відпущення всіх кар за гріхи, на підставі паломницького паспорта – креденціалу. До креденціалу, без якого, до речі, особу не впускають до альберги, вписують ім'я та прізвище, місце виходу в дорогу та спосіб пересування – велосипед, кінь, власні ноги. Щоб зафіксувати шлях, туди також ставлять позначки в основних придорожніх храмах, настоятелі яких мають особливу печатку й почесний обов'язок піклуватися про паломників. Позначку можна отримати і в альберзі, а якщо її немає, то в місцевому поштовому відділенні. Дати й печатки потім перевіряють у кафедральному бюро при Сантьяго.

Тож достатньо пройти пішки останні 100 км, щоб отримати відпуст. Головне – подолати їх в автентичному покутному паломницькому дусі. Проте хтось потребує більше часу, тому починає заздалегідь. Через повсякденні обов'язки, роботу, сім'ю, мало хто спроможний присвятити паломництву навіть повний місяць, тож є сенс проходити окремі відтинки. Крім того, людині може елементарно бракувати коштів на переліт до Європи, тому зараз вона обирає такий фрагментарний спосіб.

Останні 100 кілометрів, які я пройшов за день, стали для мене вишенькою на торті після виснажливого десятиденного труду дороги, тож їхня цінність виявилася значно більша, ніж якби я подолав лише їх.

– Чим для вас було паломництва до Сантьяго?

Дорога до Сантьяго – це знак, який відсилає до розуміння чогось невидимого, що існує. Мене паломництво навчило життєвого мінімалізму й по-новому відкрило обітницю вбогості, самотність викликала голод спілкування з людьми, а пізнання себе та своїх справжніх реакцій на події стало досвідом власної слабкості й Божого милосердя.

ВІКТОРІЯ СЕМЕНОВА

19 ЧЕРВНЯ 2019